

Kap Verde Nytt

medlemstidning för
Vänskapsföreningen
Amigos de Cabo Verde

Nummer 1/ 2013 Årgång 23

Överraskande framgång för Kap Verdes fotbollslandslag i Afrikanska mästerskapens slutspel i Sydafrika.

Ökat samarbete mellan Black Panthers och Stjärnhimlens förskola utanför Karlstad.

Jakten på kaskelotvalar, som en gång var en viktig sysselsättning för Kap Verdes många sjömän.

Den sista ön, en bok av Kristian Petri presenteras. Den beskriver bland annat flera öar i Kap Verde

Dikter av António Nunes och Jorge Barbosa, recept på kvittenmarmelad och notiser om bland annat Kap Verdes ekonomi.

Projektets pionjärer, Catharina Nyberg och Sylvia Hermansson

Praia och Hammarö i fördjupat samarbete

För ett år sedan fanns i tidningen en artikel om Stjärnhimlens förskola i Hammarö utanför Karlstad. Barnen på Capella, en av skolans fem avdelningar hade inlett ett samarbete med förskolan Mini Black i Praia.

Detta samarbete ledde bland annat till en utställning med bilder och modeller, inspirerade av teckningar från barnen i Kap Verde och till en basar med kläder, leksaker och bakverk som barnen och deras föräldrar bidragit med. Basaren gav ca 2 000 kronor, vilket blev ett välkommet stöd till verksamheten på Mini Black.

Arbetet med basaren blev otroligt lyckat och barnens/personalens engagemang för basaren spreds till föräldrarna, som hjälpte till med bakning och att skänka saker osv. Basaren väckte ett stort intresse, vilket har lett till att engagemanget för Mini Black nu håller på att utvidgas till hela förskolan.

Sylvia Hermansson, som ansvarar för vår fadderverksamhet besökte förskolan under hösten för att informera även de andra avdelningarna.

- Det var ett stort intresse och det blev väldigt populärt. Jag hade tagit med mig leksaker, smycken, instrument och tyger, som jag visade. Och ett recept på *Canja de Galinha*, en kapverdisk kycklinggryta.

Det receptet använde barnen till att med hjälp av personalen laga en middag för föräldrarna på hela

Hanna Dahlström med en hembygd motorcykel från Kap Verde

Kapverdiska spel och leksaker

förskolan. Grytan blev jättegod och middagen blev mycket uppskattad. Föräldrarna bestämde sig för ett nytt möte under våren för att bland annat planera en ny basar för hela förskolan.

Stjärnhimlens förskola har fem avdelningar för barn upp till fem år. Det finns ca 16-18 barn och 3 heltidstjänster per avdelning.

- För oss på Stjärnhimlen handlar det här arbetet om likabehandlingsfrågor, säger Catharina Nyberg som arbetar på avdelningen Capella där samarbetet började. Vi har valt att arbeta med det som känns viktigast för oss. Lika/olika, respekten för varandras olikheter, lära oss saker om varandra (kultur, land, förståelse för olika levnadssätt mm.), men också trycka på våra likheter, att vi, varifrån vi än kommer har mycket gemensamt som människor. För barnen är det av stor vikt att kunna skapa en egen bild av hur det kan se ut, genom bilder, foton och leksaker. Det blir för abstrakt att bara samtala med barnen.

Barnen på Stjärnhimlen är mycket intresserade och nyfikna. De ställer många frågor, bl.a. efter alla bilder de fått från barnen på Mini Black och deras land. Frågor om vad man äter och vad man gör på dagarna, vilka leksaker man har och om de har datorer. De kapverdiska barnens vackra frisyrer med flätat hår och ofta en massa pärlor har rönt stort intresse liksom deras dagisuniformer. Frågorna skickas till barnen i Kap Verde och man får väldigt snabbt respons på dem.

Förskolan blev medlem i Amigos de Cabo Verde och man har också sökt pengar från kommunen för att resa till Praia och se Mini Blacks verksamhet på plats. Det förs också diskussioner om ett seminarium eller en workshop i samband med resan där personal från de båda förskolorna deltar. Från Black Panthers har vår förening fått en inbjudan att besöka deras anläggning under en vecka i höst. Vi hoppas att det blir möjligt att göra den resan tillsammans med representanter från förskolan.

Claes-Göran Ahrén

Om du vill skicka e-post till Alcides Amarante är hans adress numera ajbpanthers@gmail.com

Notiser

Sångaren Ary Morais uppträdde nyligen på "Mitt Andra Hem" i Göteborg tillsammans med fyra musiker, på sin turné i Skandinavien.

Han föddes på ön Boa Vista 1974. Sedan han var fjorton år har han varit involverad i musik. Han uppträder flitigt i Europa och har deltagit i musikfestivaler i flera afrikanska länder och bl.a. på "Urkult" i Näsåker 2010. Sedan 1995 bor han i Oslo.

Musiken rör sig över olika stilar som coladera, morna, funana och batuque. Hans senaste album "Abraço tradicional" släpptes 2008.

Kap Verde förväntas fortsatt att vara ett av Afrikas mest stabila länder under de kommande två åren, enligt en ekonomisk rapport från England. En viss oro inger en hög arbetslöshet och ökade levnadskostnader. Ungdomsarbetslösheten väntas stiga ytterligare.

Tillväxten väntas minska något. Turistsektorn fortsätter dock att öka. Överföringar från utlandet till landets centralbank (Banco de Cabo Verde) har minskat som en följd av den ekonomiska krisen i Europa.

Regeringen hoppas kunna attrahera utländska investerare och satsar på infrastruktur under 2013. Ett bilateralt samarbete med Portugal pågår inom flera sektorer som energi, hälsovård och utbildning. IMF anser att Kap Verde måste skaffa sig en ekonomisk buffert för ekonomiska förändringar i omvärlden.

(Economist intelligence Unit)

Den sista ön

- Bara jag kommer över den där höjden, bortom berget, eller bakom den där kröken finns kanske den sista byn, eller nästa krök eller nästa... Att äntligen komma fram, längst bort, till den sista ön.

Kristian Petri ger sig ut på en odysseé och besöker några av Atlantens öar. Han är en betraktare som beskriver Atlantens olika landskap, möten med människor efter vägen och de tankar själva resandet ger.

Han börjar resan på Island och åker via Açoreerna till Kap Verde. Ön Sal beskriver han som en ofruktbar saltöken. På ön Fogo tar han sig till vulkankratern och möter dess innevärdare samt strövar i staden São Filipe.

- Vi åker in i själva kratern. Det är som att färdas i rester av ett kemiskt experiment. Landskapet för tankarna till dödslandet Mordor i Tolkiens *Sagan om ringen*... Nu syns ett svart hav av kokande tjära med klipporna som grått skum. Vi åker på en nästan osynlig väg längre in i den svarta öknen ... En by vid kanten av himlen.

Det nerlagda fängelset i Tarrafal och Cidade Velha på ön Santiago beskrivs också i boken.

Han fortsätter från Kapstaden till S:t Helena med båt. Därifrån går resan vidare till Patagonien i Sydamerika och avslutas på Falklandsöarna.

Kristian Petri är kulturjournalist, filmregissör och har skrivit flera reseberättelser. Han har nyligen varit aktuell med regi till TV-serien *En pilgrims*

*död, som kretsar kring mordet på Olof Palme och är baserad på Leif GW Perssons trilogi *Välfärdsstatens fall*.*

Den sista ön är utgiven på Bonnier Alba 1994.

Morgondagens poesi

”Poema de Amanhã”

... jag drömmer om en dag, istället för dessa ödsliga fält, istället för uttågen vid varje ny torrperiod då människor lämnar jordar, lämnar hackor, lämnar allt,

... istället för skriken och förbannelserna, hatet och vedergällningarna, de muskulösa armarna som blir hängande slappa, folk som sträcker ut händerna, folk som utan hopp stirrar efter den dag som måste komma,

... jag drömmer att dessa bördiga trädgårdar en dag ska bli våra

*António Nunes
Översättning av Örjan Sjögren*

António Nunes var poet. Han föddes i Praia på ön Santiago 1917. Flera av de hundratalet dikter han skrev tillägnade han sin önskan om självständighet för Guinea-Bissau och Kap Verde. På 1940-talet flyttade han till Portugal, där han dog ung 1951.

Kap Verde överraskade

Vid afrikanska fotbollsmästerskapens slutspel i Sydafrika i början av året deltog Kap Verde för första gången och blev turneringens stora överraskning.

Efter två oavgjorda matcher, 0-0 mot Sydafrika och 1-1 mot Marocko, lyckades Kap Verde i den avgörande gruppsspelmatchen mot Angola vända ett underläge genom två mål i matchens slutskede. 2-1-målet gjordes i sista minuten.

Även kvartsfinalen mot Ghana blev dramatisk. Efter en straffspark i andra halvlek kom Kap Verde i underläge, och pressade mot slutet våldsamt för en kvittering. De skapade många bra chanser, men i slutminuten kunde Ghana avgöra med 2-0 i tom bur efter en hörna. Trots det blev turneringen en sensationell framgång för laget.

En stor del i detta hade huvudtränaren sedan 2010, Lucio Antunes. Under hans dryga två år som tränare har Kap Verde avancerat från plats 108 till 63 på FIFA:s världsranking, före lag som t.ex. Skottland, Österrike och Senegal.

I en intervju på FIFA:s hemsida efter det framgångsrika gruppspelet betonade han de starka banden mellan tränaren och laget och stoltheten de delar för sitt land. Efter segern mot Angola sprang Antunes runt planen med Kap Verdes flagga och vid presskonferensen efter matchen sjöng och dansade spelarna med honom i mitten.

- Vi är inte bara ett lag, vi är en familj. När du är nere lyfter gruppen dig. Det är som en tokig dröm. Det är första gången vi är med i turneringen och vi kom till kvartsfinal. Men vi är inte förvånade eftersom vi vet vad vi kan, sade försvarsspelaren Guy Ramos, som normalt spelar i holländska förstaligan och tillade att Antunes lyckats få ut det bästa av varje spelare.

Antunes har fått hjälp av Real Madrids tränare Jose Mourinho, som han följde på nära håll under en vecka förra året.

- Vi är goda vänner, men vår syn på fotboll är väldigt olika. Han har sin stil och jag min.

Antunes kontrakt som tränare löpte ut efter turneringen, men han återvänder nog inte till sitt arbete som flygledare på Praias flygplats än på ett tag.

Han vill även ta sitt lag till VM i Brasilien nästa år. Men en dag, säger han kommer han tillbaka till sitt jobb på flygplatsen.

Claes-Göran Ahrén

Notiser

I juni 2012 fick 71 personer på Kap Verde pension utbetalad från Pensionsmyndigheten eller förtidspension från Försäkringskassan i Sverige.
Dagens Nyheter

Kap Verde är en relativt nybliven medlem i WTO och har tack vare en god ekonomisk utveckling de senaste åren upphört att klassas av FN som ett av världens Minst Utvecklade Länder (MUL). Sedan 2012 har varor kunnat importeras tullfritt från Kap Verde. Detta tack vare landets tillträde till EU:s särskilda stimulansordning för hållbar utveckling och gott styre, kallat GSP Plus.

Tack vara det positiva svaret på ansökan kan de nu fortsätta att exportera tullfritt till EU, inom för landet viktiga produktområden som t.ex. fisk och kläder.

GSP Plus är ett system inom EU med tullförmåner för utvecklingsländer. Systemet riktar sig till mindre länder med sårbara ekonomier som har en export koncentrerad till enstaka produkter och är i fortsatt behov av stöd för sin integration i världshandeln.

Källa: Kommerskollegium

Bravaprofil ur tiden

2 januari avled Antero Lopes de Pina alias "Nho Tei", känd handelsman på Brava.

Född i Nova Sintra 1939 ska han i sin ungdom varit känd som "besvärlig och egensinnig", skriver Bravanews. Från fattiga förhållanden inledde han sin bana med att sälja kuvert med DDT. Med stöd från emigranter i USA utvidgade han, köpte motorcykel och for runt till arbetsplatser vid löningsdags och sålde kläder m.m. Så småningom blev det en kedja av affärer, Casa Mansa, som fanns inte bara på Brava utan också på Maio, Santiago, Fogo.

Under min tid på Brava på 80-talet var han en mäktig man, som styrde sitt imperium med fast hand. Med åldern visade han fram en mjukare sida. De sista åren hittade man honom sittande i sin sista kvarvarande affär på en pall, vänligt intresserad av allt och alla och pratsugen på kunder och förbipasserande på gatan.

Han var en aktad man, inte minst eftersom han envist ville bo kvar på Brava, trots att familjen med de åtta barnen emigrerade till USA. Han blev också tidigt medlem i PAICV. 2006 hedrade presidenten Pedro Pires honom med guldmedalj och diplom för hans insatser. På bilden visar han stolt upp sitt diplom. Som man ser är affären en traditionell handelsbod – ingen supermercado där inte.

Ragnar Ottosson

Fångstmän och upptäcksresanden

En del av de engelska nybyggarna vid New Englands kust i USA, lämnade fårskötsel för valjakt under 1600-talet. De lärde sig att jaga val i små båtar tillsammans med wampanoagindianerna. Ön Nantucket utvecklades snabbt till en valfångsthamn i början av 1700-talet. Många indianer drabbades av epidemier och ersattes gradvis av amerikaner och män som plockades upp av fartygen i Västafrika.

Stora valfångstflottor utgick från flera hamnstäder i New England. De tog sig till fångstområden längre och längre bort - till Norra Ishavet, Afrikas västkust och längs Sydamerikas kust. De rundade så småningom Kap Horn och började jaga val i Stilla havet. Proviant lastades för långa tider. Fartygen hade kokerier på de allt större båtarna, vilket möjliggjorde att de kunde vara borta 2-3 år från hemmahamnen. New Bedford övertog rollen som valfångarstad. Där fanns en bra djuphamn och närhet till järnväg.

Fartygen seglade utanför Kap Verde och besättningsmän togs upp från öarna från slutet av 1700-talet. Det var en dröm för unga pojkar - främst från ön Brava, att kunna mönstra på ett amerikanskt valfångstfartyg. De arbetade hårt och sparade vad de kunde. Även förrymda slavar, kriminella eller upprorsmän mot den portugisiska överheten mönstrade på fartygen. De flesta återvände lika fattiga som de lämnat öarna. Under en period kunde hundra män på ett år värvas, vilket skapade ett kvinnoöverskott.

Under perioden mellan 1825-1875 anlöpte ungefär 100 valfångstfartyg per år Kap Verde. De skaffade förutom besättningsmän - färskt vatten, salt, frukt, kokosnötter, kycklingar och getter. I boken *I hjärtat av havet* berättas om fartyget Essex som ankrade upp bredvid ett annat skepp från Nantucket vid ön Maio. De gick iland och bytte en och en halv tunna vita bönor mot 30 magra grisar.

Valfångststationer upprättades, förutom på Brava, även på öarna São Nicolau, Sal och Maio. Ännu på 1910-talet fanns några kvar.

När en kaskelot siktats från fartyget sattes flera små öppna roddbåtar i sjön. Jakten var riskfylld. En val kunde smasha båten och döda besättningen eller få dem att falla överbord. Harpunerarna riskerade att förlora en hand, om den fångades av linan när den kastades ut. Ibland dök valen med båten på släp och då gällde det att kapa linorna snabbt. Efter flera timmar var valen uttröttad och de kunde komma nära för att döda den. Det skedde med ett 3,5 meter långt spjut, som borrhade sig igenom vitala organ. Valen bogserades sedan tillbaka till fartyget och slaktades i vattnet. Valspäckets styckades och smältes i stora kittlar ombord. I övre delen av huvudet fanns spermacetiolja, som tömdes upp i hinkar och lagrades på fat. Tarmkanalen genomsöktes efter ambra med en lång stång. Arbetet tog flera dagar i anspråk

Att arbeta på ett fartyg var ett monotont arbete. Det kunde gå veckor och månader utan att en val var i sikte. Under lugna perioder utfördes reparationsarbeten. Ibland blev det slagsmål. Kaptenerna vill inte gå till stora hamnar i rädsla för att besättningsmän skulle mönstra av. På hemresan brukade männen ägna tiden åt scrimshaw, en unik gravyr med vackra mönster och bilder ristade på valben. Dessa dyrgripas finns att se på museer idag.

Många kapverdierna började arbeta i den växande textilindustrin i New Bedford. Andra valde att stanna kvar på fartygen, där det inte rädde någon direkt rasdiskriminering och de fick uppskattning för sina yrkeskunskaper. I slutet av eran med valfångstfartygen bestod en stor del av besättningen i New Bedfordflottan av kapverdierna. De amerikanska besättningsmännen gick över till handelsfartyg efter en tid.

När alla andra övergav valfångstnäringen köpte kapverdierna upp de gamla segelbåtarna. En ny epok i Kap Verdes historia började med the Packet Trade, en reguljär båtförbindelse mellan öarna och USA. Ättlingar till de kapverdiska valfångarna är bosatta i Massachusetts och Rhode Islands.

Man kan fortfarande iakttä kaskeloter i de kapverdiska farvattnen.

Gunilla Borgenvall

Källor: www.umassd.edu/specialprograms/caboverde
www.whalingmuseum.org

Boken *I hjärtat av havet* av N. Philbrick om fartyget Essex, som rammades av en kaskelot och förliste.

Kaskelot

Större delen av kaskelotens huvud upptas av spermacetiorganet, som innehåller upp till 1 900 liter vaxartad olja. I tarmen bildas kring osmältbara delar av födan ämnet ambra, som används inom parfymindustrin.

Arten har jagats hårt. Oljan har använts som bränsle i lampor, som smörjemedel och bas för hudkräm och kosmetika. Enligt beräkningar fanns det innan valjakten omkring 1 100 000 individer. På 1990-talet beräknades ca 360 000 individer finnas kvar. Sedan 1985 är fångst förbjuden.

*Skepp Ohoj...Skepp Ohoj
Amerikaner anländer
Mitt i sorlet på kajen
finns det tårar av glädje
Flyktigt lyser kvinnornas ögon upp
Alla har passerat
Kineser, afrikaner, amerikaner,
holländare
Alla har passerat
och i förbigående lämnat
sin ras
i magen hos skökorna
i hamnen*

Poemet "Ilhas" (Öar)
av Jorge Barbosa

Gruppen Mindelos blommor gav färg åt karnavalen i Mindelo i februari. Vagnen skildrar havet och São Vicentes fiskare.

Om du flyttar ...

... skicka din nya adress till
cg.ahren@telia.com
så får du tidningen även i fortsättningen

Vänskapsföreningen Amigos de Cabo Verde

www.caboverde.se
[https://www.facebook.com/groups/
AmigosdeCaboVerde/](https://www.facebook.com/groups/AmigosdeCaboVerde/)

Ordförande:

Leontina Barreto, Broddgatan 3
169 69 Solna, tel 070-260 87 57

Redaktörer:

Claes-Göran Åhrén, tel 0340-654424
Gunilla Borgenvall

Övrig styrelse:

Wiveca Roos Arbéus, sekr.
Claes-Göran Åhrén, kassör
Sylvia Hermansson, fadderprojekt
Alicia Borges-Månsson
Ragnar Ottosson, projektfond
Miguel Pinto
Veri Betné
Gunilla Borgenvall
Thomas Fahlman
Jonathan Howard

Medlemsavgift:

150:- kr, familj 200:-

Plusgiro:

92 12 38-2

Kvittenmarmelad

Kvitten (*cydonia oblonga*) tillhör rosväxterna och härstammar från Centralasien. De små hårda frukterna används främst till att koka gelé och marmelad. Smaken påminner om aprikoser. På portugisiska heter frukten *marmelo*, som gav marmeladen dess namn. Den växer på Kap Verde. I Sverige kan man få tag på dem i välsorterade grönsaksdiskar.

4 st kvittenfrukter (ca 800g)

1 st citron (saft)

3 msk vatten

6 dl syltsocker

Tillagning

Skala och kärna ur kvittenfrukterna och skär dem i tärningar. Lägg frukten i en kastrull och håll över citronsaft och vatten.

Koka upp och låt sjuda utan lock ca 15 min.

Tillsätt syltsocker och låt koka ca 2 min.

Håll upp marmeladen i väl rengjorda burkar och låt kallna. Blir en liter.

Kan ätas med kex och goda ostar.

Man kan också koka mos av dem. Tillsätt socker i samma mängd som frukt och smaksätt med några nejlikor.

Gunilla Borgenvall

